

50 éves a Miskolci Megyei Minőségvizsgáló Intézet

KISMARTON KÁROLY

Az intézet alapításának éve 1914, tehát a nagyobb multú fővárosi, szegedi, debreceni intézethez képest fiatal. Alapításának körülményei azonban a többi vidéki intézethez hasonlóan alakultak. Az intézet tevékenységének magvát Miskolc város részére végzett városi gáz és vezetéki víz vizsgálatok jelentették; azonban az első világháborús években csakhamar kibővült a hamisított élelmiszerek (tej, tejtermék, fűszerek stb.) ellenőrzésével. A törvényhatósági vegyvizsgáló állomási cím ezenkívül főképpen különböző szakvélemények (a városi közigazgatás és más állami szervek részére) adásával járt. Az intézet első vezetőjének, *Köllner Gábornak* sokat köszönhet, aki betegsége ellenére szívós szervező és beszerző munkával anyagilag megalapozta az intézet működését.

1921-ben a földművelésügyi minisztérium mezőgazdasági kísérletügyi intézményeinek átszervezésekor a miskolci intézet is mezőgazdasági, vegykísérleti állomássá vált. Ekkor alakult ki az intézet mai működési területe: Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Heves megye. *Grill Kálmán* igazgató mellett tehetséges munkatársak egész sorát találjuk, akik hosszabb-rövidebb időn át az intézet szakmai arculatát megszabták. *Sonntag Jenő*, *Bocso József*, *Pásztor István* (mindkettő 1929 után Mosonmagyaróvárra került), *Remenár Géza* (később békéscsabai állomásvezető), *Dedinszky Géza* (későbbi szombathelyi igazgató), *Ráth Árpád*, *Karay Gusztáv*, *Kubala Sándor* (a szerencsi cukorgyár fővegyésze lett 1925-től) dolgozott az állomáson. A fő terület természetesen a mezőgazdaság volt (takarmány, tejgazdaság, műtrágya, mikroszkópia, víz, talaj, permetezőszer).

A harmincas évek laboratóriumi vizsgálataiból három, az intézet mai tevékenységében is jól hasznosítható jelentős munkát emelek ki, amely szerencsés személyi adottságok révén eleven kapcsolatot jelent a múlt tapasztalatai és a jelen között. Valamennyi vidéki intézet legfontosabb vizsgált élelmiszere volt a tej és tejtermék. Borsodban az ellenőrzés kapcsán a tej termelés, értékesítés, fogyasztás színvonalának emelése óhatatlanul állomási feladattá is vált. Az állomás munkatársainak, elsősorban *Kovács Józsefnek*, nem kevés része van abban, hogy a jelenlegi tejgazdasági és értékesítési kultúra aktív hagyományra támaszkodhat. Részben a tejgyűjtő hálózat vízigényének biztosítására kiterjedt vízminőség felmérést végzett az állomáson *Böhm Dezső*. Hasonlóan az ő nevéhez fűződik az első rendszeres fagyaltat vizsgálat-sorozat, Miskolc város egészségügyi hatóságainak nagy meglegedésére.

1936-tól *Klím Nándor* vette át az állomás vezetését. Ötletes, jó kritikai és matematikai érzékű, bár inkább elméleti beállítottságú szakember volt. A háborús felkészülés (hadiipari létesítmények fejlesztése Diósgyőrött) és az „országgyarapodás” következtében előállott fokozott állomási feladatoknak is megfelelően azonban az általa vezetett intézmény. Új munkatársak pótolták az áthelyezetteket: *Kónya István*, *Czárán Tibor*. A háborús események súlyos károkat okoztak az intézetben. Elpusztult a felszerelés nagyrésze, pótolhatatlan könyvek, dokumentumok. Ezeknek hiánya a mai napig érezhető.

Az állomás súlyos helyzetében a megmaradt munkatársak a viszonylag sértetlen debreceni állomás kollegiális segítségével kezdték el a munkát 1945-ben.

Az újjáépítést, a megmaradt kevés érték megmentését az állomási dolgozók kétkézi munkája tette lehetővé. 1949-ben újabb megrázkódtatás érte az intézetet. A vegykísérleti állomást minőségvizsgáló intézetté szervezték át, s a levált talajtani osztály lakáscsere révén az intézet csaknem felét más vállalat kezére juttatta, amely irodákat rendezett be a laboratóriumokban. Emellett az intézet egységes egészet képező víz-, gáz-, elektromos hálózatát szinte ketté kellett fűrészelni. Az intézet célszerűtlen beosztású helyiségekből álló 135 m²-es alapterületre zsugorodott.

Ebben a válságos helyzetben került az intézet élére az Országos Kémiai Intézetből *Mauchs Elemérné, Károly Erzsébet* 1949-ben. Nagy tapasztalatának és a hivatásukat odaadással betöltő munkatársainak köszönhető, hogy az intézet – az egyre növekvő terhelés ellenére – legalább a munka mennyiségét tekintve helyt tudott állni. Az intézet bővítésére, a műszerek, felszerelés pótlására irányuló lépései kevés sikerrel jártak. Ilyen körülmények között az intézet szakmai színvonala, és munkájának határossága mélypontra zuhant és nagy erkölcsi erő kellett hozzá, hogy megkíséreljék feladatukat ellátni.

1960-ban *Kismarton Károly* a Bp. Műszaki Egyetem Élelmiszerkémiai Tanszékének adjunktusa vállalta el az intézet vezetését. A műszerinségen sikerült enyhíteni, részben kölcsönműszerek alkalmazásával. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tanács Ipari Osztálya támogatásával, kétszeri belső átépítéssel, a helyiségek átrendezése és jobb belső munkaszervezés vált lehetségessé. Erre igen nagy szükség volt, mert az egykori vegykísérleti állomási adottságokkal az ország második belső fogyasztású területén a minőségvizsgálat feladataival megbirkózni nem lehet. Az Élelmiszerügyi Minisztérium 3 új műszaki státussal, a megyei Tanács 1 műszaki és 1 kiegészítő állás szervezésével, gépkocsi rendszeresítésével jelentős mértékben lendítette az intézet munkáját. Ha Miskolc Város Tanácsa megértő támogatásával sikerül az intézet elhelyezését is megoldani, kisebb jelentőségű hiányosságok ellenére a kellő minőségű munka feltételei meglesznek.

Az intézet munkáját a területén elhelyezkedő, részben belső fogyasztásra, részben exportra termelő tíz iparág (hús-, tej-, gabona-, sütő-, hűtő-, bor-, dohány-, édes-, cukor-, likőripar) és a választék és forgalom tekintetében végletek között mozgó, kiterjedt kereskedelmi hálózat határozza meg. A szegény hegyvidéki mezőgazdasági területek szomszédságában intenzív fogyasztású ipari (városi) körzetek húzódnak. Ez nemcsak a szállítás (áruterítés) problémáit növeli, de minőségi következményekkel is jár. Ezért az intézet tevékenységének átlagon felüli hányadát fordítja a kereskedelmi hálózat ellenőrzésére.

A szűkös adottságokkal arányosan igen szerény volt az intézet tudományos munkája. Elkezdtük az élelmiszer-reológia megállapításainak gyakorlati alkalmazását a sütő-, édesipar és a cukrászat termékeinek minősítésére; a modern analitikai eljárások (kromatográfia, elektroforézis) segítségével egyes élelmiszerekben az évjáráttól függő változások nyomon követését. Igyekeztünk megfelelő szintű szakmai támogatással az Állami Kereskedelmi Felügyelőségek, Népi Ellenőrző Bizottságok munkáját hatékonyabbá tenni, és az egyes iparágak segítségére lenni.

Az intézet 50 esztendő múltjára emlékezve kegyelettel gondolunk elhunyt elődeinkre és nagy tisztelettel és szeretettel még élő és ma is dolgozó idős munkatársainkra, akik a változó történelmi-társadalmi viszonyok és súlyos viszontagságok közepette is igyekeztek erkölcsileg, szakmailag feddhetetlenül ellátni munkájukat és fenntartották az intézetet. A mai nemzedék feladata, hogy kedvezőbb társadalmi helyzetben az intézet munkájának szakmai színvonalát és társadalmi hatékonyságát állandóan emelje.

Az intézet igazgatóinak és munkatársainak névsora

1914 – 1964

1. dr. Köllner Gábor	1914 – 1920
2. dr. Griell Kálmán	1920 – 1936
3. Klimm Nándor	1936 – 1949
4. Mauchs Elemérné
dr. Károly Erzsébet	1949 – 1959
5. Kismarton Károly	1960 –

Szakmunkatársak

1. Ádám Anna	1953 – 1962
2. Bocsó József	1922 – 1928
3. Böhm Dezső	1924 – 1941
1959 –
4. Bujk Gábor	1930 – 1931
5. Czárán Tibor	1941 – 1959
6. Dedinszky Géza	1927 – 1928
7. dr. Griell Kálmán	1920 – 1936
8. Gyurcsik András	1959 – 1959
9. Huttkay Béla	1925 – 1926
10. Jáger József	1944 –
11. Jekkel Judit	1964 –
12. Karay Gusztáv	1931 – 1935
13. Kismarton Károly	1960 –
14. Kiss Sándorné	1964 – 1964
15. Klimm Nándor	1932 – 1949
16. Kovács József	1930 –
17. Kónya István	1939 – 1940
18. dr. Köllner Gábor
Kubala Sándor	1914 – 1920
1925 – 1925
19. Mauchs Elemérné
dr. Károly Erzsébet	1949 – 1959
20. Müller Ferencné	1963 –
21. Pásztor István	1925 – 1929
22. Posztós Ferenc	1964 –
23. Ráth Árpád	1935 – 1938
24. Remenár Géza	1926 – 1932
25. Sonntag Jenő	1917 – 1924
26. Szoták Ferenc	1943 – 1944
27. Tatár Albert	1962 –
28. Vágó Rozália	1965 –

Egyéb munkatársak

Becht Kálmánné	1959 – 1961
Gédl Ferencné	1959 – 1961
Jóner Istvánné	1961 –
Kelemen Jánosné	1930 – 1955
1957 – 1959
Létai Miklós	1917 – 1926
Lyócsa Jenő	1964 –
Mészáros Kálmánné	1962 –
Nagy Gellért	1942 – 1944
Szolyvay Gézáné	1925 – 1959
Vida Ferenc	1919 – 1941